

PENSIONISTMIGRATION

Til forskel fra andre af globaliseringens migrationsformer rejser de ældre *med* penge og ikke *efter* penge – danske pensionister på Costa del Sol.

"Man får lagt 10 år til sin alder."

Anne Leonora: Hvad har det betydet for jer, at I er flyttet herved?

Ruth: Det har sandelig betydet, at vi helbredsmæssigt har det meget bedre... Og vi synes, vi går og har det meget rart – (Ruth friser) – har du nok en fornemmelse af?

Anne Leonora: Ja. I virker meget friske. Havde I et dårligere helbred, da I rejste fra Danmark?

Ruth: Nej...

Ib: Nej, det havde vi ikke.

Ruth: Nej, men man ved jo også godt, at jo ældre man bliver, jo...

Ib: Men vi har altså en teori om, at man får lagt 10 år til sin alder, og at man har det bedre i de 10 år.

Anne Leonora: Det kan I mærke?

Ruth: Ja. Og mange flere venner, end vi nogensinde havde tid til i Danmark. For her har vi tid til at omgås, det har man jo ikke, når man arbejder.

Anne Leonora: Har I fået flere venner, efter I flyttede herved?

Ruth: Mange.

Ruth og Ib er et pensioneret dansk ægtepar, som har bosat sig i et byhus i en lille landsby i de andalusiske bjerge. De var 75 og 81 år gamle og havde boet i Spanien i 21 år, da de blev interviewet i foråret 2006 til en undersøgelse om danske pensionister, der migrerer til Costa del Sol.¹⁾

Af Anne Leonora Blækilde

Foto: Anne Leonora Blækilde

Ældre mennesker i dag tår sig, som ældre aldrig tidligere har gjort. De har flere muligheder, end man havde før i tiden, mange af dem har bedre helbred, flere penge, lever længere, tør mere og har lyst til flere udfordringer og oplevelser.

Det er selve alderdommen, der ændrer sig i disse år, fordi dens muligheder og betingelser ændrer sig. Derfor ser vi ældre mennesker udfolde sig og leve livet på mange nye måder, som man ikke tidligere forbandt med det at blive eller være ældre. Nye former for glæde og nydelse, men også nye former for problemer. Desuden nye opgør med gamle forventninger til ældre menneskers rolle i samfundet og familien.

Ældre mennesker udgør en stor del af befolkningen i Danmark, og det er samtidig en aldersgruppe, som i deres ældreliv opfører sig forskelligt, individualistisk, og ligesom alle andre aldersgrupper er de aktive deltagere i tidens forbrugs- og oplevelseskultur. Den generelt øgede velstand og pensionisttilværelsens frihed fra arbejdsmarkedet giver mange af de ældre mulighed for at udleve deres drømme, fx om at migrere til nye steder med høj attraktionsværdi. Et af de nye områder, der virkelig er skred i, er ældres rejse- og flyttemønstre, for i forbindelse med globaliseringens nye muligheder åbner verden sig, så *klimaflygtninge* er blevet et fænomen. Til forskel fra andre af globaliseringens migrationsformer rejser denne gruppe *med* penge, og ikke *efter* penge. Dette vigtige aspekt har naturligvis betydning for migranternes vilkår og status i det nye værtsland, men på mange andre områder kan der være ligheder med de øvrige migrationsformer. Der er ikke hidtil lavet undersøgelser i Danmark af *pensionistmigration*, som dette nye fænomen kaldes.

Der er mange måder at rejse eller flytte på, og i denne undersøgelse er udvalgt én lille gruppe, nemlig dem, der permanent har bosat sig på Costa del Sol, efter at pensione-

ringen har givet dem friheden til at vælge nye livsformer.

DANSKERE PÅ COSTA DEL SOL

Costa del Sol er udvalgt som geografisk område, fordi danskerne har en forholdsvis lang tradition for at komme her, siden de første rejseselskaber begyndte deres virke i begyndelsen af 1960'erne. Den store udflytningsbølge kom i slutningen af 1970'erne, og der kom så mange danskere, at man ikke alene fik startet en forening for danskere bosat i Spanien, *Dansk Spansk Samvirke*, men man fik også skaffet midler til at få bygget en dansk kirke i Mijas med tilhørende præst.

Nogle udlandsdanskere på Costa del Sol har boet der i mere end 20 år, og dette perspektiv giver en særlig mulighed for at få indsigt i forhold, der vedrører pensionistmigrationens vilkår over en længere periode. Dem, der flyttede til Spanien i 1970'erne, kan fortælle om, hvordan det var at komme til et land, hvis standarder var langt fra Danmarks, hvor fattigdom var udbredt, og forholdene

var primitive, og de kan fortælle om, hvordan vilkårene og landet har udviklet sig – og pensionistlivet sammen med det. Nogle af dem kan fortælle om, hvordan man kan miste forbindelsen til venner og familie i Danmark, hvordan man måske kan miste sine venner også i Spanien og føle sig ensom og forladt, eller hvordan man på sine gamle dage kunne få lyst til at flytte tilbage til Danmark – men måske er Danmark ikke længere det Danmark, man flyttede fra for 25 år siden, og tanken bliver mindre tillokkende.

Blandt mange af de interviewede hørte jeg det samme udsagn, som Ib i indledningen til denne artikel sagde: *Man får lagt 10 år til sin alder*. En anden af de interviewede, Poul, henviste endda til en dansk læge, der som særlig autoritet skulle have sagt, at *når man lever i Spanien, lever man 10 år længere*. Man kan ligefrem kalde det udbredte udsagn for *et motto* blandt pensionistmigranter, og også blandt de norske pensionistmigranter på Costa del Sol bliver det brugt²⁾. Mottoets budskab

Margrethekirken, den danske kirke for Costa del Sol-danskere, blev etableret i 1979. Ved indvielse af selve bygningen i 2001 var foruden en biskop hele 10 præster "hjemmefra" til stede.

er af gode grunde svært at verificere, så derfor udgør det en sproglig betydningsmarkør med en fortolkningsbar fælles forestilling verden blandt dem, der anvender det; altså de nordiske pensionistmigranter på Costa del Sol. Mottoet har således stor betydning for pensionistmigranternes fortælling om sig selv, og derfor vil jeg vende tilbage til dette sidst i denne artikel efter at have fremlagt nogle af undersøgelsens resultater om danske pensionistmigranter i Spanien.

HVEM FLYTTER HVORFOR?

Det er en eftermiddag sidst i marts, og en gruppe pensionister sidder og får sig en kop kaffe eller en drink i solen på terrassen ved Dansk Spansk Samvirke, den danske klub i Fuengirola.

Hvor er vejret dog skønt, siger en kvinde og misser op mod solen.

Ja, dejligt solskin – og varme, siger en anden kvinde ved hendes side.

Det er bestemt ikke lissom i Danmark med sne og kulde, tilføjer en mand på den anden side af bordet.

Nej, udbryder den ene kvinde, jeg har lige talt i telefon med min søster derhjemme i Danmark, og hun fortalte, at det var "så dejligt", at der var kommet vintergækker og erantis op i haven.

Ja, op af sneen! Konstaterer manden tørt.

Og så syntes min søster, at hun blev i så godt humør!! Siger kvinden med ironisk tonefald.

Tja, man må jo glæde sig over det, man kan, friser manden og retter lidt på sine shorts.

Man siger, at danskere altid taler om vejret. Det gør de også, når de er migreret til Costa del Sol. Der skinner solen meget mere, det er varmere, og klimaet er godt for humør og helbred. Mange af dem, der migrerer til Solkysten, begrundes det med, at det er mere behageligt at opholde sig her end i det lunefulde danske vejr, og det glemmer de ikke at sætte pris på. Mange danske pensionister værdsætter det sydspanske klima så meget, at de ikke holder sig tilbage fra at udsætte sig selv for alle de strabadser og udfordringer, der hører med til at flytte pakkenellikerne og folke-registeradressen til et andet land.

På næsten 10 år er antallet af danske

pensionister, som har ønsket at flytte folke-registeradresse og folkepension til et fremmed land, steget med over 300 %. I 1995 modtog 7.039 danskere deres pension i udlandet; i 2004 var antallet steget til 26.717³⁾.

Den gennemsnitlige levetid er forlænget, helbredstilstanden er forbedret, økonomien er for de fleste langt bedre end den var for de tidligere ældregenerationer, og desuden har mange af de nye ældre levet med rejser og udlandsophold i hele deres liv, så de er ikke skræmte ved tanken om at bryde teltpælene op for at slå sig ned i Spanien, der iøvrigt er et EU-land med mange moderne faciliteter. Derfor vil endnu flere i de kommende år sandsynligvis vælge at flytte deres permanente adresse til enten Spanien eller andre lande med et varmere klima. Andre mål for flyttestyren er Sydfrankrig, og flere kommer til i disse år; fx Grækenland, Tyrkiet, Bulgarien, og uden for Europa kan det være Indien, Thailand og kystområder i Sydamerika såvel som Mellemamerika. Det er solen, der trækker.

I 2005 var der 2.848 udlandsdanskere bosat i Spanien, som fik social pension udbetalt fra Danmark, heraf næsten 2000 folkepensionister og ca. 800 førtidspensionister⁴⁾. Desuden må man regne med et ukendt antal danskere på ophold i Spanien, som enten ikke er registreret, som ikke modtager sociale pensioner fra Danmark, eller som stadig har bopælsadresse i Danmark, men rejser frem og tilbage. Ifølge lokale spanske optællinger, *padron*,⁵⁾ opholdt der sig ialt 4.226 danskere i alle aldre i Málaga provinsen i 2006. I aldersgrupperne fra 60-84 er tallene ifølge *padron* fordelt således:

Antallet af danskere bosat i Málaga-provinsen 2006:

60-64 år	587	
65-69 år	552	
70-74 år	431	
75-79 år	277	
80-84 år*	159	
I alt	2.006	danskere i alderen 60-85 år

* Der findes ikke statistik over mennesker over 85 år; dvs de eksisterer åbenbart ikke i statslig sammenhæng!

Den kvalitative undersøgelse viser, at danske pensionistmigranter på Costa del Sol er lige så forskellige som de pensionister, der bor i Danmark. Der er rige og fattige, sunde og syge, lønmodtagere og selvstændige, ufaglærte og akademikere, ægtepar og enlige. Det eneste, de har til fælles, er modet og handlekraften til at flytte til et andet land i deres alderdom.

Og så ønsket om at bo i et varmere klima. Klimaet er ikke bare *behageligt*, men for mange er flytningen knyttet til helbredet, fordi de lider af forskellige sygdomme og lidelser, som bliver lettere at leve med i det sydspanske klima. Det kan være hjerne- og hjertelidelser, muskel- og gigtsygdomme, lunge- og depressioner.

FÆLLESSKABER OG DANSK IDENTITET

Da jeg ankom til Costa del Sol, faldt jeg let ind i de danske fællesskaber, klubber og sociale sammenhænge. Der er flydende åbenhed for danskere i danskerfællesskaberne – for dem, der har lyst. Mange af pensionistmigranterne indgår i nye fællesskaber og siger, at de føler sig langt mere sociale i deres nye liv på Costa del Sol end i det danske. Pensionistmigranterne indgår i fællesskaber med andre danskere, med hvem de deler den nye erfaring at have en *transterritorial identitet*; deres identitet knytter sig til to geografiske steder på én gang. Migrationen udgør et brud i den hidtidige kontinuitet i livet, og man har brug for at dele erfaringer om dette med hinanden og udveksle gode råd. Det føles helt naturligt for mange af de danske migranter at samles i danskerfællesskaber, alene fordi de deler sprog og nationalitet. Der findes også smagsfællesskaber, som baserer sig på særlige interesser, og her mødes i højere grad folk, som har flere ting til fælles end deres sprog og transterritoriale identitet; de er mere jævnbyrdige, fx mht. uddannelse og erhverv.

Det at mødes med andre, som er i samme situation og har samme transterritoriale erfaring, giver ballast både *praktisk* i form af gode råd om at få dagliglivet til at fungere, *socialt* i form af et netværk, man kan komme i og føle sig anerkendt af, samt *kulturelt* fordi man i fællesskab stabiliserer sin identitet som både dansker, migrant i Spanien samt

Danske pensionistmigranter på Costa del Sol er lige så forskellige som de pensionister, der bor i Danmark.

Foto: Anne Leonora Blakilde

evt. andre lighedspunkter, som fx. alder eller interessefællesskab. For dem, der ikke indgår i fællesskaber af nogen art, er der stor risiko for ensomhed og udsathed, hvis man bliver syg eller får brug for hjælp. Der er naturligvis også danskere, som ønsker at integrere sig med den spanske befolkning, og mange af de interviewede lærer sig spansk, så godt de kan. Men de fleste gør sig den erfaring, at skønt spaniere er venlige og imødekommende, har de deres egne fællesskaber, og her bliver danskerne ikke lukket ind.

Blandt en del af danskerne på Costa del Sol ser man en udbredt brug af symboler og ritualer, som udstiller og manifesterer netop de kriterier, som holder danskerfællesskabet sammen; fx. flag, rugbrød, jul og dansk design⁶⁾, ligesom de fleste har parabol og ser dansk tv og radio, udover at der på Costa del Sol er en lokal dansk radio og flere magasiner. Dette kan virke hypernationalt for danskere i Danmark, men symbolbruget er nødvendig som manifestering af det, danskerne har til fælles, nemlig det at være dansk. Socialt og kulturelt har alle mennesker brug for fællesskaber, og da pensionistmigranterne ikke opnår at blive spanske, er det en naturlig følge at fokusere på det transterritoriale fællesskab med danskere og evt. andre nord-europæiske migranter.

Danskerne har således deres eget parallelsamfund på Costa del Sol, også med butikker, banker og serviceudbydere, og på dette punkt ses et klart spejlbillede af tilsvarende ghettoiseringer blandt udlændinge i Danmark, som også har behov for at dyrke deres transterritoriale identitet i fællesskaber; endda blandt en befolkning, der i mange sammenhænge ikke udviser stor imødekommethed over for migranter i Danmark.

FYRVÆRKERIALDERDOM OG SVÆKKELSE

Sammenlignet med det liv, man hidtil har levet, indtil man kommer i den tredje alder, minder tilværelsen på Costa del Sol på mange måder om een lang ferie. Før den tredje alder har man været aktiv på arbejdsmarkedet og haft et liv fyldt med pligter. Livet som pensionist kan minde

om at få fri fra arbejde, at have ferie. Og ferien fremkalder minder om sol og sommer og dejlige sociale oplevelser, som man netop søger i tilværelsen på Costa del Sol; den evige ferie og glæde. Alene forventningen, minderne og den kulturelle forestilling om ferieliv, sol og sommer kan give alderdommen et *boost*. Ferie, frihed, sol og sommer kan ses som nye metaforer på en alderdom, der står i kontrast til alderdommen i Danmark; et kedeligt og trist liv i regn, sne og kulde, hvor vintergækkernes opdukken er en lille glæde for dem, der ikke ved bedre.

For pensionistmigranterne på Costa del Sol kan det nye liv i udlændighed betegnes som en *fyrværkeri-alderdom*. Livet som pensionistmigrant kan i starten betragtes som en nærmest eksplosiv udladning af livskraft, glæde og energi; selv hvis man er migreret pga. en lidelse, får livet tilsyneladende en helt ny dimension med både bedre helbred, mere socialt liv og nye udfordringer ifm. at skabe kontinuitet og hverdag i helt nye og på mange måder fremmede omgivelser.

Men på trods af de mange fordele er der også ulemper og risici ved livet på Costa del Sol. Ikke alle kan deltage i de sociale fællesskaber, fx pga manglende transportmuligheder eller funktionssvækkelse. Nogle risikerer at blive isolerede og føle sig ensomme uden mulighed for at tale med andre. Som funktionssvækket er man i en risikofyldt situation, både hvis man bor i Danmark, og også når man bor på Costa del Sol. Men på Costa del Sol er der færre muligheder for at få hjælp og støtte, fx er der ikke offentlig hjemmehjælp, madudbringning eller telebus-service. For mange vil alderdommen medføre en vis funktionssvækkelse, hvor man kan få brug for disse ting. På Costa del Sol er der et velfungerende sundhedsvæsen, og man kan blive lægebehandlet præcis så godt som alle andre steder. Men der er ikke pleje og omsorg på de offentlige hospitaler, som vi kender det fra Danmark. Plejen forventes udført af familien, og pensionistmigranterne på Costa del Sol har sjældent så tætte ansvarlige fællesskaber omkring sig, at de har nogen til at passe sig ved indlæggelse. Der er uenighed blandt de interview-

wede om, hvorvidt de ønsker at bruge de offentlige sundhedstilbud, eller om man benytter de private, som kræver en privat forsikring. Dette kræver en god økonomi. Hvis pengene slipper op, er man meget uheldigt stillet som dansker med bopæl i Spanien.

Men det kan også være svært selv for dem, der har penge, hvis de sociale kontakter glider ud. Det kan ske, hvis man har boet mange år på Costa del Sol og ikke har et ansvarligt fællesskab med nogen, hverken i Spanien eller i Danmark. Desuden ser det ud til, at nogle af fællesskaberne blandt pensionistmigranterne ændrer sig, bliver mindre intensive eller helt forsvinder, når man har boet der over en årrække, både fordi man bliver ældre, nogle bliver syge, og andre rejser tilbage til Danmark. Fællesskaberne på Costa del Sol er oftere løst baserede end decideret ansvarlige, og efter mange års bosættelse i Spanien har de færreste pensionistmigranter et ansvarligt fællesskabsforhold til nogen i Danmark.

Som pensionistmigrant skal man helst være forberedt på og økonomisk klædt på til at kunne foretage en remigration eller flytte på plejehjem, når eller hvis man på et tidspunkt får brug for daglig hjælp. Uden et ansvarligt fællesskab omkring sig skal der penge til at få pasning, og man kan købe sig ind på et skandinavisk plejehjem eller købe pleje på timebetaling. Uden penge kan man komme på et spansk plejehjem. Der er ikke i denne undersøgelse fremkommet nogle positive historier om denne erfaring.

Alt i alt viser det sig, at der er få af de interviewede i denne undersøgelse, der forbereder sig, endsige tænker på, hvordan de ville handle i tilfælde af, at de bliver syge og får brug for hjælp. Derfor er sandsynligheden for at afslutte livet under kedelige omstændigheder større pga. de manglende tilbud om hjælp og støtte, som er tilgængelige for de danskere, der har bosat sig i Spanien. De har nemlig ikke et spansk familienetværk som det, det spanske system er baseret på. Den tilsyneladende mest udbredte løsning – for dem, der har forberedt sig og sørget for at kunne få en bopæl i Danmark og dermed ret

til sociale og sundhedsmæssige ydelser i Danmark – er remigration. Vi ved ingenting om, hvordan en sådan remigration forløber, og hvordan den påvirker livet og livskvaliteten for en person, der i forvejen er i svækket helbredstilstand. Man kan imidlertid forestille sig ganske store vanskeligheder med fysisk flytning – hvem kan hjælpe? Har man et godt forhold til familie og venner efter at have boet i udlandet i 10-25 år? Er der mon mennesker, som har lyst til at hjælpe én og besøge én? Føler man sig hjemme? Kan man tåle det danske klima?

Disse spørgsmål knyttet til remigration må besvares, for at man kan tilbyde relevante løsninger til de mennesker, det berører. Vi har brug for mere viden om, hvilke løsninger, der kan medvirke til at afhjælpe de problemer, som pensionistmigranter i deres sidste svækkelsens år kan komme ud for, i Danmark såvel som i Spanien.

FORDOMME

Spørgsmålet er imidlertid, om der blandt danskere i Danmark er vilje til at hjælpe de danske pensionistmigranter.

Danskere, som migrerer til Costa del Sol, har ikke nødvendigvis et flatterende ry i Danmark. Lige siden 1970erne, da nogle af dem – men ikke alle – migrerede til det fascistiske Spanien af skattetekniske årsager, har omtalen af disse mennesker været præget af negative fordomme, der handler om *skattesnyd, rigdom, egoisme* og *tilmed druk*.

C.V. Jørgensen udødeliggjorde således Günther (under dæknavnet Otto) i sit *nynazistiske, asociale sammenhold* i den spanske *danskerkoloni* i sangen *Costa del Sol* fra 1980. Da jeg selv forberedte mit feltarbejde til Costa del Sol, mødte jeg kommentarer i det gerontologiske forskermiljø som: *Hvad vil du undersøge dem for? Det er jo bare nogle rige svin?* Eller i en anden og mere høflig variant: *Personligt synes jeg ikke, det er et interessant emne. De er efter min mening nogle egoister, når de rejser fra deres børnebørn.*

Og sådan foregik det, da jeg ankom første gang til Dansk Spansk Samvirke i Fuengirola:

Anne Leonora: Jeg skulle tale med formanden?

Kurt: Hun er her aldrig før 11 – og måske kommer hun slet ikke i dag.

Anne Leonora: Jeg havde ellers en aftale om, at jeg skulle komme. Jeg er her for at lave en undersøgelse om danskere, der bor på Costa del Sol.

Kurt ser på mig hen over brillerne: Jeg tror, du får svært ved at finde nogen, der vil tale med dig. Vi har så mange dårlige erfaringer med journalister, der kommer fra Danmark.

Anne Leonora: Nå, men jeg er ikke journalist.

Kurt: Nej, men hvis du var det, ville de SLET ikke snakke med dig. Der har lige været en, der skrev en artikel i Jyllands-Posten med overskriften: *Costa del Druk!* Det er danskerne henede altså meget trætte af!

De fleste interviewede har oplevet negative reaktioner på deres valg om at bo i Spanien fra danskere i Danmark. Konkret er der to blandt de 28 mennesker, der er interviewet til denne undersøgelse, som angiver at være migreret af skattetekniske årsager. Der er som tidligere nævnt også mennesker, som er økonomisk trængte, bl.a. er en kvinde flyttet fra Danmark for bedre at kunne få sin brøkpension til at slå til. En anden kvinde er ved at gå bankerot, da hendes mand er død uden at have efterladt pension til hende, og hun var medhjælpende hustru i hans firma. Mht. alkoholforbruget siger de fleste, at der var mere druk i 1970erne og 1980erne end i dag, og at dem, der bliver alkoholikere, også ville være blevet det i Danmark. Men man er mere tilbøjelig til at drikke en cognac til kaffen, når man er ude at spise, fordi det er så billigt.

Forholdet til børn og børnebørn er en særlig tematik, som omtales grundigere i bogen (se note 1). En tredjedel af de interviewede har et fint forhold til familien i Danmark, mens en anden tredjedel har dårlig eller ingen kontakt. Den sidste tredjedel har nogenlunde, men ikke tæt kontakt. Jo længere opholdet i Spanien varer, jo større er sandsynligheden for, at man kommer på afstand af fællesskaberne i Danmark, men nogle vedligeholder kontakter også efter mange år.

Det lader til, at en del af de mange fordomme om udlandsdanskere, og især pen-

sionistmigranter, bygger på en forargelse over, at de svigter fællesskaber af høj prioritet, nemlig *Familie og Fædreland*.

”MAN FÅR LAGT 10 ÅR TIL SIN ALDER”

I 1800- og 1900 tallet blev forestillinger om den nationale stat og familiens fællesskab bygget op og sprogligt indrammet med en fælles betegnelse med positiv betydning: *Hjem*. Fra slutningen af 1900 tallet og nu i det 21. århundrede repræsenterer globalisering og individualisme en overskridelse af hjemmets grænser, både nationalt og familiemæssigt. Men forestillingen om *hjem* som et socialt fællesskab, alle bidrager til, er tilsyneladende stærk i Danmark – ihvertfald hvis man skal dømme efter reaktionerne over for dem, der forlader det. Især de ældre medlemmer i samfundet forventes at repræsentere nationalstaternes og familieærens tid; det er normalt ikke dem, vi tæn-

ker på, når vi taler om *globalisering, migration* eller fx *brain drain* – ej heller *skilsmisser* eller *utroskab*. Ældre mennesker forventes at stå for stabilitet, det forgangne og især for pasning af børnebørn, når kommunale børnepasningsmuligheder ikke slår til⁷⁾.

Anne Leonora: Hvordan reagerede jeres omgivelser på, at I besluttede jer for at flytte til Spanien?

Peter: Vores daværende svigersøn blev smækforæret. Han sagde, at det kunne vi ikke tillade os over for familien.

Hanne: Han syntes, det var egoistisk.

Derfor rammes især pensionistmigranterne af negative fordomme, når de forlader fædreland og familie. De foretager et i dobbelt forstand uacceptabelt normbrud. For det første bryder de med forventningen om at repræsentere det forgange; at føle sig bundet af traditionelle fællesskaber som nationalstat og familie, når de

Livet som pensionist kan minde om at få fri fra arbejde, at have ferie.

Foto: Anne Leonora Blaakilde

vælger individualisme og nydelse i stedet for. Når de bryder med denne norm, udfører de endnu et brud, idet ældre mennesker ikke forventes at være normbrydere.

Når pensionistmigranterne i fællesskab har opfundet mottoet *Man får lagt 10 år til sin alder*, kan det fortolkes som et forsvar mod de negative opfattelser af deres valg af livsform. Vi lever i en kultur, hvor begrebet *aktivitet* bruges til at angive positive værdier for livet i modsætning til *passivitet*. Især inden for gerontologien, forskning og udvikling om alderdom, er *aktivitet* et buzzword for *den gode alderdom*, hvilket ses i utallige anbefalinger og målinger af både fysiske og mentale handlinger. Som aktiv ældre borger formodes man bedre at kunne klare sig selv, have kontrol over eget liv og være uafhængig af hjælp fra andre. I Foucault'sk terminologi kan idealet om aktivitet siges at være en form for styring til selvstyring; en motivationsfaktor til at holde sig i gang: at holde sygdom og død fra døren, og dermed underforstået at holde samfundets udgifter til dette i ave.

For pensionistmigranterne er tilfældet, at de (ofte på trods af sygdomme og skavanker) netop udviser højt aktivitetsniveau, uafhængighed og selvstyring ved at opføre sig handlekraftigt og individualistisk, ved at tilslutte sig moderne identitetsformer som flydende sociale fællesskaber og en forbrugsorienteret hedonistisk livsstil. *Man får lagt 10 år til sin alder* indikerer ikke blot, at livet bliver længere, men også bedre, dvs. at livskvaliteten øges samtidig med, at man undgår at være en "ældrebyrde" for sine omgivelser eller sig selv, både hvad angår omsorg, pleje og økonomi.

Mottoet fra Costa del Sol kan således fortolkes som et forsvar mod de negative fordomme; som et fingerpeg mod de positive værdier, migrationen også rummer, og som pensionistmigranterne gerne vil have, at omverdenen fokuserer mere på, nemlig at fleksible og internationalt orienterede pensionistmigranter tager deres helbred og livskvalitet i egen hånd og flytter til et varmere klima for at leve et godt liv i alderdommen; en handlekraft som netop er efterspurgt i samfundet.

Litteratur:

Blaakilde, Anne Leonora: *Vi lever 10 år længere her. Når danske pensionister flytter hjemmefra og bosætter sig på Costa del Sol.*

Noter:

- Undersøgelsen er finansieret af EGV og er beskrevet i bogen *Når pensionister flytter hjemmefra. Ressourcer og risici ved migration i det moderne ældreliv*. Red. Anne Leonora Blaakilde. Skriftserien fra Gerontologisk Institut nr. 13. 2007. Til dette kvalitative studie interviewede jeg i alt 28 danske pensionister i alderen 57 – 88 år. Desuden lavede jeg feltnotater til diverse samtaler og sammenkomster med andre 28 danske migranter.
- Anne Helset 2000. Spania - for hensens skyld. En intervjuundersøgelse blant norske pensjonister på Costa del Sol. Skriftserie 2/2000, Oslo: Nova.
- Disse tal er venligst beregnet af Georg Gottschalk, SBI.
- Ifølge tal fra den Sociale Sikringsstyrelse. Efterlønsmodtagere er ikke iberegnet.
- Oplysninger om indbyggerne indsamles ved at regionale repræsentanter går fra dør til dør og udspørger folk. Disse tal fra *padron* er derfor mere præcise end tal fra de danske myndigheder, som udelukkende registrerer danskere, der modtager social pension, og de er mere præcise end de spanske statslige folketællinger, som er baseret på informationer om dem, der har registreret sig formelt med folkeregisteradresse i Spanien. Tal fra *padron* er dog stadig ikke helt præcise, idet der findes mennesker, som ikke er hjemme, når optællerne kommer, og især udlændingene rejser tilbage til deres hjemlande i flere og længere perioder, hvor de derfor ikke kan træffes. Kilde: www.ine.es
Tak til Klaus Schriewer for at have oplyst om dette.
- Det "danske" kan i mangel af bedre udvides geografisk til nærliggende lande, man kan identificere sig med, fx. betragtes svenske IKEA og tyske LIDL som nationalitetsstyrkende forretninger, hvor man køber nordiske møbler og tysk rugbrød.
- I Danmark har vi et eminent, sprogligt eksempel på dette, nemlig den særlige *bedstemorordning* eller *mormorordning*, som findes i mange kommuner. Ordningen går ud på, at ældre kvinder tilbyder børnepasning til forældre med syge børn. For denne ydelse får "mormødrene" et timebeløb, der er mindre end mindstebetalingen for unge under 18. Denne ordning afspejler en kulturel forventning til ældre, kvindelige familiemedlemmer som nogen, der til enhver tid er indstillet på at hjælpe familien med at passe børn, og at de endda er så forhåbende på dette, at de er villige til at tilbyde næsten gratis omsorgshjælp til mennesker, man "leger", man er i familie med.

Anne Leonora Blaakilde er cand.mag. i folkløris-tik og retorik, seniorforsker ved Gerontologisk Institut. www.blaakildes.net